

Doba kamenná na televizních obrazovkách

Úspěšný program o „živé vědě“ v německé televizi

Tento článek se zabývá prezentací archeologie v televizi s použitím formy „reality TV“ založené na pořadu „Steinzeit – Das Experiment“ (Experiment – doba kamenná) z produkce německé televize.

■ Karola MÜLLER
(Německo)

V květnu roku 2007 byl vysílán Německou televizí pořad, který překonal mnohé hranice. Za prvé, byl mu dopřán ten nejlepší vysílací čas, byl vysílán po dva večery během svátků a nezabýval se ani sexem, ani kriminalitou a ani politikou, ale... archeologií. Úžasný byl i počet diváků: 30,4 milionů sledovalo alespoň prvních dvacet minut pořadu nebo doprovodný dětský pořad.

Zájem projevil také tisk, jak v Německu, tak i v zahraničí. Počátkem roku 2008 byly hotové švédské a francouzské verze prvního dílu německého originálu: přechod Švýcarských Alp dvěma členy týmu. Na Velký pátek roku 2008 odvysílal televizní kanál ARD, který hostil první vysílání pořadu, nové a kritičtější scény programu v hlavním vysílacím čase. Co způsobilo, že se program stal tak úspěšným a jaké byly přínosy – a nástrahy – pro public archaeology?

Obyvatelé jezer ve 21. století

Pořad představil společenský „experiment“ provedený v prostředí s rekonstruovanými archeologickými materiály. Současní lidé se měli přestěhovat do „neolitické“ vesnice, jejich příprava byla omezena jen na nejdůležitější dovednosti. Přímo na mís-

■ Obr. 1 „Obyvatelé jezer“, účastníci experimentu Steinzeit – das Experiment, se po roce opět sešli v rekonstruované „neolitické“ vesnici v Pfahlbaumuseum Unteruhldingen.

tě byl vytvořen širší obraz toho, jak mohl fungovat život v době kamenné. Měl ukázat, kde a jak by se současnost střetla s omezeními původního neolitického světa. Divákům představil každodenní neolitickou realitu: ohromné množství práce, napětí, nutnost čelit přírodě.

„Steinzeit – das Experiment“ se odehrál v Pfahlbaumuseum Unteruhldingen u jihoněmeckého Bodensee, archeologického skanzenu zaměřeného na místní kultury obývací jezera v neolitu a v rané době bronzové. Zde měli specialisté funkci poradců projektu. Samotný pořad měl velký význam nejen pro obnovení zájmu veřejnosti o vzdálenou minulost – v poválečném Německu po desetiletí citlivé a veřejně příliš ne-

rozkrývané téma – ale také pro vývoj německé public archaeology.

Dlouhá cesta zpět do minulosti

Protože byla public archaeology z většiny univerzit vykazána dříve, než se na nich mohla uchytit, byla nucena existovat na samém okraji archeologie. To bylo zčásti kvůli neslavné minulosti v období nacismu, kde její germanofilní předchůdkyně glorifikovala vymyšlenou verzi heroického pravěku. Na druhé straně, poválečná archeologie v Německu byla v zásadě zaměstnávána opětovným vytvářením všeho do základů. Vytváření nových konceptů, jak zapojit veřejnost, nebyla tedy až do 70. let 20. století prioritou. Ale např. ve Švédsku nebo ve Vel-

ké Británii byly nové koncepty muzeologie a experimentální archeologie schopné zakořenit mnohem dříve díky průkopnickým pracím v archeologických skanzenech v Lejre v Dánsku a v Butser Ancient Farm v Anglii.

Jak šel čas, objevovali se angažovaní jedinci nebo organizace, kteří chtěli vyzkoušet své nápady. Se širokým spektrem funkčních modelů, které mohli převzít od svých sousedů, se Německu podařilo celkem dobře dohnat své zpoždění v public archaeology velkým množstvím archeologických skanzenu, nových muzejních konceptů, použitím médií a výstav, které byly zaměřeny na poskytování celkového kontextu kultury a historie. Velké množství knih s informacemi o archeologii pro

laickou veřejnost, vydaných v posledních letech, mluví samo za sebe.

Public archeology, televizní Popelka

V soutěži o zdroje a prestiž (což dnes zásadní pro každou kulturní a výchovnou aktivitu v Německu) můžeme považovat německou „public archaeology“ za již zavedenou. Jedinou slabinou je dosud vztah s televizí. Zatímco využití internetu funguje dobře a produkce DVD a softwaru je stále kreativnější, dialog s televizí vázнул. Často to končilo tak, že se programy zaměřovaly spíše na dobrodružství a výstřednosti, než aby kladly větší důraz na vědecké argumenty.

I když existuje mnoho krátkých pořadů, které nabízejí prostor archeologickému výzkumu, jsou spíše regionálního významu a jsou vysílány regionálními televizními stanicemi. Nehledě na to, proč je public archeology v německé televizi Popelkou, podívejme se jinam na příklady úspěšné spolupráce mezi vědou a televizí.

Britská televize nastavila, díky své dlouhé tradici archeologických pořadů prezentovaných archeology od 50. let 20. století, vysoké standardy pro své dokumentaristy: velmi uznávané pořady, které dokáží být poučné i zábavné zároveň...

Mezi nejúspěšnějšími je oceněnovaný **Time Team** z Kanálu 4, vysílaný od roku 1994 a uváděný hercem Tonym Robinsonem se skupinkou stálých i hostujících expertů. Někteří z nich, jako Francis Pryor, už předtím vedli svůj vlastní program. Nebo je možné podívat se na množství dokumentárních seriálů z BBC – Poznejte předky, Letci časem nebo Dva muži v zákopech, vše napsáno a uváděno profesionálními archeology. Byla to také britská televize, která jako první přišla s originálním nápadem vyslat lidi žít v jiném čase: „**Dům z roku 1900**“ z produkce Kanálu 4 (1999) a uznávaný zkoumaný program „**Uhelný dům**“ (2007) od BBC Wales jsou pouze dva příklady tohoto dnes velmi populárního žánru, který byl přijatý v několika Evropských zemích, například pořady „**Dobrodružství roku 1900**“ (2004) „**Wind Force 8 – loď emigrantů**“ (2005) nebo „**Škola pro nevěsty z roku 1958**“ (2007) v Německu.

„Steinzeit – das Experiment“ byl tedy jeden z mnoha pořadů, které rozvíjely tuto myšlenku, ale byl zaměřený na nejvzdálenější dobu a jediný, kde archeologie hrála hlavní roli.

Není tedy překvapením, že Dr. Gunter Schöbel, kurátor Pfahlbaumuseum Unteruhldingen, musel zmínit britskou BBC, když byl v rozho-

■ Obr. 3 Škola neolitického vaření ve Pfahlbaumuseum Unteruhldingen (Německo)

voru tázán, jakých standardů by chtěl dosáhnout v německé televizní produkci „Steinzeit – das Experiment“. Schöbel, jeden z archeologů dohlížejících na projekt, měl zprvu jisté pochyby – nevěděl, jestli archeologové zúčastnění na projektu budou mít dostatečný vliv na výslednou podobu pořadu. Televize jako médium má sklon k zahuštění informací, rychlému střihu a vizuálním efektům, zde navíc šlo o nákladný projekt pro široké obecenstvo, takže akademická reputace byla v sázce.

Projekt se rýsuje

Po dvouletém plánování, kdy se připravovala scéna a prováděly se doprovodné experimenty s podporou specialistů z Pfahlbaumuseum, experimentálních archeologů a trenéra dovedností pro přežití, se 13 lidí ve věku mezi 2 a 63 lety přesunulo do speciálně postavené neolitické vesnice blízko muzea Unteruhldingen. Muzeum, jedno ze dvou

nejstarších muzeí pod širým nebem v Německu, se ukázalo jako perfektní zázemí pro experiment. Kdykoliv byli po ruce specialisté, a to nejen na problematiku neolitického osídlení a každodenního života v oblasti Bodensee. Muzeum také mohlo čerpat z dlouhé tradice zapojení veřejnosti a vývoje konceptů living history nejen Německu, ale i v Evropě, mj. i prostřednictvím sdružení EXARC, jehož jsou jedni ze zakládajících členů.

Účastníci výzkumu měli strávit dva měsíce – srpen a září 2006 – ve vesnici mimo muzeum, kde by k životu používali pouze neolitické materiály. Na malých políčkách museli vypěstovat obilí, připravit jídlo „pravěkým způsobem“, vyrábět si vlastní keramiku, stejně jako lovit a rybařit pouze pomocí neolitických nástrojů a technik. Dva muži také podstoupili dlouhou a vyčerpávající cestu pěšky z Bodensee přes Alpy, kudy jejich pravěcí předci, jako

■ Obr. 2 Dva z malých „jezerních obyvatel“, Ronja a Till, se od Hermma Paulsena učí jezdit na dlouhém člunu

známý „Ötzi“, cestovali za obchodem.

Archeologové měli plné ruce práce, stejně jako novináři a televizní režisér. Archeologové chtěli, aby projekt uspěl. Jak ale udržet akademický standard a přitom udělat scénu jako „skutečnou“? Jak zvládnout možné problémy „neolitických osadníků“, kteří po krátkém tréninku nebyli schopni čelit všem potížím, které je čekaly? Účastníci experimentu si někdy museli sáhnout doslova až na dno. Jak se vypořádali s neúspěchy a nehodami, které byly téměř nevyhnutelné? Těžko se dalo předvídat, jak budou lidé reagovat na proměnlivé vlivy, na počasí, velkou zátěž fyzickou prací a celkovou nepřítomnost mnoha vymožeností, na které byli zvyklí?

Objevování neolitu?

Příběhy ze Zeleného údolí

Plán projektu vyžadoval od počátku intenzivní komunikaci mezi filmovým štábem a archeology a dalšími vědci, např. se stomatologem z Univerzity Freiburg v Breisgau, kteří zkoumali dopad na zuby účastníků. Tato kolektivní spolupráce se projevila na konečné podobě pořadu, i když při samotném natáčení se archeologové, navzdory svému výslovnému přání, v záběru neobjevili, na rozdíl od podobných pořadů BBC.

Tento pořad nazvaný „**Příběhy ze Zeleného údolí**“ byl vysílán BBC na podzim 2005. Skupina historiků a archeologů v něm přehrávala venkovský život z počátku 17. století na farmě nedaleko welšských hranic s Anglií. Pět specialistů nosilo dobové šaty, pracovali s dobovými nástroji a vařili s ingrediencemi dostupnými v 17. století. Jelikož byli velmi uznávanými odborníky na historii té doby a její každodenní život, pořad měl vysokou úroveň, ačkoliv na rozdíl od německé Doby kamenné

protagonisté nespali na místě, pobývali tam jen ve dne. Zatímco účelem německého pořadu bylo předvést reakce účastníků v průběhu experimentu, britský pořad chtěl být spíše zdrojem informací, poskytovaných živým a velmi účinným způsobem, což vyneslo pořadu ocenění „nejlepší rekonstrukce dobového životního stylu v britské televizi“. Také noviny Observer odrážely celkovou nadšenou reakci veřejnosti. Nový formát vypadal jako vtipný způsob, jak zprostředkovat veřejnosti abstraktní archeologické a historické poznatky přístupnou formou.

Archaický život a moderní mysl

Ale zpět k našemu německému programu: než začalo natáčení, byla stanovena pravidla, aby si pořad zachoval svůj experimentální charakter. Kamera měla snímat, ale nikoliv ovlivňovat dění – včetně nehod, hádek a neúspěchů. Veškeré moderní předměty musely zůstat mimo vesnici, s výjimkou tampónů a pinzet na vyndávání klíšťat. Skupina měla být chráněna před novinkami zvenčí a nejnovějšími zprávami, zato byla povzbuzována k vlastnímu vynalézání (s použitím materiálů známých v neolitu). Zejména se od účastníků očekávalo, že se vypořádají s drobnými starostmi a nehodami vlastními silami. Jen v krajním případě by zasáhli poradci.

Všechno mohlo být vodítkem, náznakem, jak mohly věci fungovat v neolitu. Nebo spíše jakým překážkám museli neolitičtí osadníci čelit – překážkám, které mohly být nad jejich sílu, navzdory četným schopnostem účastníků. Všichni dospělí byli vybráni kvůli svým dovednostem: šlo např. o výrobu keramiky, tkání, péči o děti, lukostřelbu, udržování velké domácnosti, zahradničení a chov zvířat. Tyto schopnosti jim pomohly rychleji se přizpůsobit požadavkům experimentu. Nic-

méně od počátku bylo jasné, že pořad bude primárně ukazovat skupinu moderních lidí, snažících se uplatnit své schopnosti v neolitickém prostředí. Obnovení života v neolitu není možné – 5000 let kulturní historie nezměnilo pouze krajinu a materiál.

Jak se ukázalo, pořad by byl více o problémech přizpůsobení moderních lidí, což je ve své podstatě osvícenský experiment, pokud ale není prezentován jako archeologický experiment v přesném metodologickém slova smyslu.

Demokracie v době kamenné nefunguje

Každý člen skupiny mohl vyjádřit svůj názor na libovolný problém, ale dva měsíce v neolitické vesničce ukázaly, že demokracie, zvláště pokud zahrnuje i děti, nemá právě příznivý vliv na hospodaření. Navzdory důrazně opakovaným radám archeologů, aby se pustili do sklízni co nejdříve, tomu nepřikládali účastníci dostatečnou váhu, protože dosud nepoznali opravdový hlad, nebo, v případě neolitu, jaké to je čelit zimě s nedostatečnými zásobami jídla, které dojde dříve, než čekali.

K překvapení účastníků zabraly každodenní povinnosti jako mletí, pečení a vaření mnohem více času, než předpokládali. V srpnu přišly silné deště a chladno, takže jejich obydlí byla vlhká a nepohodlná: promočené oblečení neschlo, pec málem vybuchla, hlad, nechutné a nestrávitelné jídlo a hroustící se střecha snížily morálku účastníků. Nicméně po období vzdoru a frustrace se pomalu dokázali přizpůsobit podmínkám.

Jedna z nejvýznamnějších událostí byl přechod Alp dvěma muži ze skupiny, kteří šli po tři týdny z Bodensee do Bolzana v Itálii. Jejich návrat do vesnice povzbudil ostatní a ke konci září se skupina více stmelila. Navzdory tomu, že by jim jejich způsob hospo-

daření podle názoru archeologů neumožnil přežít zimu, dokázali přežít. Ale co zůstalo z experimentu, jak v jejich vzpomínkách, tak z pohledu experimentální archeologie?

Archeologii i dalším oborům přinesl projekt několik nových zkušeností. Extrémní počasí, jako třeba nezvykle teplý a suchý červenec a velmi chladný, deštivý a bouřlivý srpen, vedly ke zhroucení střechy, jejíž materiál nejprve zcela vyschnul a pak se v silných bouřkách sesul. Účastníci více spali a obecně měli vysoce zvýšený výdej energie vlivem fyzické práce a pobytu ve venkovní teplotě.

Dva poutníci vyzkoušeli Ötziho oblečení

Dalším zjištěním bylo, že neolitické oblečení mohlo být velmi nepraktické, pokud byl jeho majitel fyzicky aktivní, což neolitický muž bezpochyby byl skoro stále. Materiály jako kůže a kožešina nejsou prodyšné a schnou velmi dlouho. Vlhkost není odváděna z povrchu těla a nositel se často doslova koupe ve vlastním potu. K nepohodlí přispívá i dvojnásobná váha oblečení v porovnání s moderním oděvem. Navíc oblečení příliš dobře nehřálo, takže Ötzi pravděpodobně během své výpravy často mrznul.

Projekt přinesl i drobnější poznatky z oblasti každodenního života v neolitu, například experimentální důkaz, jak otvory v „horgenerské keramice“ usnadnily vaření. Umožnily totiž vypařování tekutiny a udržení stálé hladiny v nádobě. Jiné výzkumy byly provedeny na pracovních stopách nástrojů.

Experiment nebo experimentace?

Celkově, ve smyslu experimentální archeologie, výsledky nemohou být považovány za přísně vědecké. Provedení experimentu lze chápat spíše v hovorovém smyslu slo-

■ Obr. 4 Filmová scéna s obyvateli jezera

■ Obr. 5 Stavba domů obyvatelů jezer pro filmovou scénu

va, jako něco, co by mělo být znovu vyzkoušeno. Takže můžeme souhlasit s faktem, že pořad nemá nic společného s experimentální archeologií jako vědeckou disciplínou, ale jedná se spíše o sociální experiment. Nicméně nastolil některé otázky a přinesl několik výsledků, které mohou experimentální archeologové brát v potaz.

Spoléhání na lidské vazby

Zázitky a vzpomínky 13 účastníků se nyní ukázaly jako cenný nástroj pro muzejní práci v Unteruhldingu. Návštěvníci mohou vidět dětské pořady o experimentu, fotografie a při zvláštních příležitostech se mohou setkat i s účastníky experimentu osobně.

Na mnoho otázek návštěvníků „jak to bylo ve skutečnosti“ lze nyní odpovědět pomocí hmatatelných příkladů a osobní zkušenosti. To otevírá nový pohled na realitu dávné minulosti, kde mohla archeologie dosud nabídnout pouze spekulace. Nyní jsou zde skuteční lidé, kterých se lze ptát. Mnozí návštěvníci potřebují právě takový „lidský dotek“ aby pocítili spojitost mezi svým životem a suchými archeologickými daty.

V Německu se této příležitosti chopilo už dvacet muzeí a vytvořilo doplňující výstavu, kde

kombinují své artefakty s obrazem neolitického života, jak byl ukázan v experimentu. Ve spolupráci žurnalisty Rolfa Schlenkera, který vytvořil pořad pro televizi, a Almuta Bicka, archeologem a expertem na dobu kamennou, vyšla také kniha, ve které je experiment doplněn kapitoly o archeologickém pozadí každodenního života v neolitu. Pozadí experimentu a „natáčení“ na internetových stránkách projektu spolu s několika blogy spojuje návštěvníky se zázitky účastníků a široce je tak propagují.

Propast k přemostění

Nicméně v roce 2007 vznikla živá diskuse o experimentálním charakteru projektu na výroční schůzi EXAR, evropské společnosti experimentálních archeologů. Hlavní otázkou bylo, kde může být pro archeologii hledána experimentální povaha a použití televize? Kdy mají archeologové zapojení do spolupráce s televizí trvat na možnosti kontrolovat obsah? A co vlastně dělá pořad experimentálním, když vědecký přínos byl minimální? Kde mají porovnat a přizpůsobit své metody jinému médiu, které je primárně vizuální a v některých ohledech není úplně ideální pro sdělování výsledků archeologického výzkumu?

Zvláště jeden rys archeologie je těžce přenositelný do

všech druhů médií určených pro širokou veřejnost: archeologie je disciplína zkoumající hmotnou kulturu. Je tedy vinou povahy dat v mnoha případech nemožné nabídnout přesné informace o pocitech a myšlenkách dávných lidských kultur, které zkoumáme.

Tudíž je zde často nedostatek osobních vazeb, poutavých příběhů, „skutečných“ lidí a jejich osudů – významnější a barvitější způsoby kontaktu než může archeologie nabídnout. Je to právě ten „lidský dotek“, který žurnalisté běžně používají v každém médiu, aby zpřístupnili veřejnosti dané téma. Je to také most používaný v každém konceptu living history, aby nějakým způsobem umožnil praktický zážitek.

Žurnalistika, a zvláště televize, je silně závislá na „lidském faktoru“ aby přitáhla zájem publika. Tak se otevírá propast mezi archeologickým ideálem nezaujatého přístupu, který nesmí překročit hranici mezi střízlivým výkladem a spekulací, a médiem, které chce ukázat obraz lidí, jež artefakty stvořili.

Jiný jazyk – jiný obraz minulosti?

Pokus o vytvoření obrazu minulosti znamená pro archeologa vyplnění mezery, často vycpávkou vytvořenou ze

směsi dat z výzkumů, podpořených selským rozumem a jistou představivostí. Převést takovýto obraz do televize znamená vzdát se určitých možností ovlivnění lidských reakcí. Televize potřebuje vyplnit mezery, aby vytvořila takový obraz, který, z vědeckého hlediska, může někdy znamenat prezentování spekulací jako faktů, která ale utkvějí v lidské paměti.

To je hlavní problém, kdykoliv se archeologie setká s požadavky veřejného zájmu. Co se týče televize, je kompromis ještě obtížnější. V muzeích, tisku a nových médiích (např.: software, DVD a internet) je obvykle k dispozici více prostoru pro změnu a vysvětlení představ o minulosti (stále předpokládáme, že jsou pečlivě vybrány, vytvořeny a přizpůsobeny požadavkům daného média). V televizním pořadu mají archeologové méně možností kontrolovat obsah toho, co je ve výsledku ukázáno a jak to diváci přijmou.

Jeden z důvodů je, že filmový jazyk funguje zcela jinak než psané slovo nebo dopad, jaký má přednášející na publikum. Příběh vyprávěný pomocí vizuálních efektů si vytváří svou vlastní realitu ve vědomí diváka a musí být tedy pečlivě vybrán. To je úkol, který může zvládnout jen školený specialista. Producenti a editoři si na druhou stranu

neuvědomují překážky, které mohou vyvstat při tvoření obrazu minulosti s pomocí informací, které archeologie nabízí. Takže úkol vyprávět stejný příběh jinými jazyky se často nepodaří splnit díky různému chápání samotného příběhu.

Popravdě existuje množství archeologů, kteří výborně vládnou slovem a jsou schopni sdělovat své myšlenky skrze články, knihy atd. (i když často s pomocí redaktora). Nicméně autor ještě nepotkal archeologa, který je schopný radit televiznímu producentovi tak, aby co nejlépe prezentoval své téma. A naopak, jen v řídkých případech jsou archeologové v (německé) televizi žádáni o radu při přípravě filmu. Ani nejsou zapojeni do psaní scénářů nebo do spolupráce na plánu pořadu, který se zabývá jejich tématem. Toto, podle autora, je hlavním důvodem, proč je dialog s televizí v Německu mnohem méně rozvinutý, než například s novinami.

Obětovat nestrannost kvůli vstupu do televize?

Nemusí být tedy náhodou, že na evropské špičce jsou dokumenty o archeologii britské BBC. Britští archeologové se při přístupu k tématu častěji vyhýbají pouhým suchým dokumentům a výčtům, při svých prezentacích v muzích, tisku a médiích věnují „širšímu úhlu pohledu“ stejný prostor jako samotným artefaktům a možná proto se méně vyhýbají prezentaci v televizi.

Snad jsou také ochotnější vyjádřit nahlas představu „jak to bylo“, i když to nemusí být jediná možná pravda a často je odvozena od postojů jednotlivých badatelů. Také vznikají nové teorie, které se nechtějí omezovat výlučně na studium artefaktů a mají za cíl poskytnout detailnější obraz lidského chování, jako třeba teorie Luise Binforda, vůdce „nové archeologie“ ve Spojených

Státech nebo Davida Clarka z Británie.

Tedy strach z kontaktu s novými médii a nutnost ochránit vědecký přístup, který by televize těžko poskytla, nejsou v Británii pocítovány tak silně. To ale neznamená, že jak BBC, tak Kanál 4, které hostily programy jako „**Time Team**“ a „**Historie Británie**“, také neprodukovaly některé neúspěšné pořady, jako „**Přežití v době železné**“ nebo „**Extrémní archeologie**“.

Nelze tedy rozhodnout, nakolik je nutno slevit z vědecké nestrannosti, aby mohla být archeologie vysílána v televizi. Nepřipadá nám vhodné posuzovat tento fenomén pouze popsáním problémů a nezmínit mnohé snahy o jejich řešení. Mezi nimi je „Steinzeit – das Experiment“ jedinečný. Ve skutečnosti vyhýbání se tomuto dialogu nemůže být řešení, protože by to znamenalo vzdát se publicity, kterou, zvláště v Německu, nelze opomenout, už kvůli financím a podpoře archeologického výzkumu. To je také další důvod, proč je přítomnost v médiích životně důležitá, a sice současná finanční situace mnoha muzeí a výzkumných institucí.

Nesudíme podle jména, ale podle skutků

Pokud to pomůže zajistit zájem veřejnosti o archeologii, pokud to povzbudí lidi k návštěvě muzeí, kde nikdy předtím nebyli, pokud to přinese archeologii zpět do lidského povědomí, pak by – podle názoru autorky, která je žurnalistkou – nemělo by lpění na vědeckém ideálu být za každou cenu na prvním místě. Seznámit se s metodami a požadavky různých médií a získat si respekt žurnalistů, editorů a producentů může být někdy důležitější.

V případě „Steinzeit – das Experiment“ nejde tolik o to, že experiment v pořadu nespl-

ňuje vědecké požadavky archeologického experimentu, ale že diváci uvidí poměrně přesný obraz sídliště z doby kamenné, každodenního života a společenských rysů. Nezapomínejme, že mezi diváky jsou i ti, kteří ani nemusí vědět, co byl neolit a ani kam v historii světa patří.

Pokud se můžeme shodnout, že „Steinzeit – das Experiment“ poskytuje jak dobrou zábavu, tak vzdělání, můžeme coby vědci žít s myšlenkou, že název může vyvolat ozvěnu Big Brothera a Tábora v džungli? Jde o to podchytit zájem a přilákat velké množství diváků k obrazovce. Musíme koneckonců mít na mysli, že tato zábava je pro širokou veřejnost a ne pro vědecký svět. Archeologové se mohou snažit, jak nejlépe umí, aby vytvořili program nabitý informacemi, ale pokud se přitom pustí do boje zákonitostmi konzumní společnosti 21. století, jsou předurčeni k porážce. „Nemůžeš je porazit, spoj se s nimi – a zkus toho využít pro své účely“.

Média a koncept pro budoucnost

Závěrem: nalézt způsob, jak efektivně propojit vědomosti se zábavou je úkol, který stojí před každým archeologem spojeným s veřejností. Žurnalistika a média jsou jen jednou důležitou oblastí, ale tou, která může oslovit velké množství lidí najednou.

V „Steinzeit – das Experiment“ byly překročeny bariéry mezi archeologií a televizí, mezi vědou a médií, mezi diváky a protagonisty. Experiment se netýkal pouze protagonistů pořadu, ale – v rovině „public archeology“ – také toho, jestli a jak mohou zúčastnění lidé spojit vědu a média dohromady k oboustrannému prospěchu. Jeho mimořádný úspěch byl výhrou jak pro producenty, tak pro archeology. Mnohé odkazy na pořad v muzeích po celém Německu odráží povědomí o jeho po-

tenciálu pro výstavy a vzdělávací aktivity.

Nicméně ochota k dialogu a vytvoření sítě s televizí a novými médii zůstává klíčovým bodem budoucí spolupráce. Vytváření živých obrazů minulosti, které nesklouznou do šíření senzací a které přitáhnou mnoho lidí je jedním z úkolů public archeology. Dalším je uznat věk multimédií a jeho nástroje. Svět archeologii a televizi dohromady znamená vymyslet způsob neustálého přizpůsobování vědomostí. Znamená to vydat se do neprobádaných oblastí a sledovat, jak to dělají naši sousedé. Není to koneckonců přesně to, co archeologie dělala po celou dobu její existence?

Prameny

Další informace o programu najdete na www.swr.de/steinzeit/html/DAS_EXPERIMENT.html

Knih „Steinzeit- das Experiment. Leben wie vor 5.000 Jahren“ vyšla v nakladatelství Konrad Theiss Verlag, ISBN 978-3-8062-2095-5.

Aus dem Steinzeit-Tagebuch: Schriftenreihe des Pfahlbaumuseums Unteruhldingen, Band 8, ISSN-Nr. 0946-0519

Steinzeit im Fernsehen: Ein Experiment auf Sendung, in: Archäologie in Deutschland 3/2007

Summary

Stone Age on Air

In May 2007 German TV aired archaeological programme concerning a 'sociological' experiment involving modern people placed into a reconstructed prehistoric environment. After a planning phase of two years, in which to prepare the setting and carry out the accompanying research by the supporting specialists from the Pfahlbaumuseum, experimental archaeologists and a survival trainer, 13 people were moved into a purpose built Neolithic village to spend two months living on and supporting themselves with goods and materials of the Neolithic. The layout of the project demanded, from the start, an intense communication between the film team and the archaeologists, although the archaeologists were not allowed to be present on the scene after filming had begun – against their explicit wish. The project generated animated discussion about its experimental character and its contribution to archaeology.